

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Психологічна реабілітація»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. №7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології (протокол від 15.08.2023 № 8)

Розробник:

1. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук,
доцент Маннапова К.Р.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри загальної психології факультету психології ХНУ імені В.Н. Каразіна, кандидат психологічних наук, доцент Невоєнна О.А.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 ХНУВС, кандидат психологічних наук, доцент Жданова І.В

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4 Загальна кількість годин – 120 Кількість тем – 4	05 Соціальні та поведінкові науки; 053 Психологія, Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Навчальний курс 4 Семестр 7 Вид контролю: екзамен
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання Лекції – 32; Семінарські заняття – 0; Практичні заняття – 32; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 56; Індивідуальні завдання: Курсова робота – немає Реферати (тощо) – нема	заочна форма навчання Лекції – 16; Семінарські заняття – 0; Практичні заняття – 16; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 88; Індивідуальні завдання: Курсова робота – не має Реферати – не має	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування у студентів уявлення про основні психореабілітаційні заходи сучасної психології та формування практичних навичок надання психореабілітаційної допомоги різним категоріям населення.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є надання загальних уявлень про основні психореабілітаційні заходи сучасної психології; ознайомити з основними змістом та підходами реабілітаційного процесу, основними методами психологічної реабілітації.

Міждисциплінарні зв'язки: в курсі «Психологічна реабілітація» об'єднуються та синтезуються знання, набуті студентами при вивченні інших психологічних дисциплін – вікова та педагогічна психологія, психодіагностика, соціальна психологія, психологічне консультування, соціально-психологічний тренінг, психотерапія та психокорекція тощо.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення даного курсу здобувач вищої освіти повинен **знати:**

- основні підходи та зміст реабілітаційного процесу;
- основні підстави для реалізації заходів психологічної реабілітації;
- основні методи психологічної реабілітації.

вміти:

- застосовувати сучасні програми психологічної реабілітації;
- складати програми психологічної реабілітації;

- реалізувати програми психологічної реабілітації;
- застосувати одержані знання в практичній діяльності практичного психолога.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	І. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-2.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК-3.	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
	ЗК-4.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-8.	Навички міжособистісної взаємодії.
	ЗК-9.	Здатність працювати в команді.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	СК-2.	Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
	СК-3.	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
	СК-4.	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
	СК-6.	Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
	СК-7.	Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формувати аргументовані висновки та рекомендації.
	СК-8.	Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
	СК-10.	Здатність адаптуватися до нових ситуацій та здатність до професійної мобільності.
	СК-11.	Здатність дотримуватися норм професійної етики.
	СК-14.	Здатність розробляти та реалізовувати психотерапевтичні, психореабілітаційні та адаптаційні заходи, спрямовані на відновлення психологічного і психічного здоров'я громадян, які перебувають у кризі.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Загальне поняття про реабілітацію.

Різноманіття уявлень про реабілітацію. Розвиток загальної концепції реабілітації. Основні принципи реабілітації: єдності біологічних та психосоціальних чинників, різноплановості, партнерства, перехідності. Основні етапи реабілітації. Правові засади реабілітаційного процесу. Основні складові реабілітації.

Предмет і завдання сучасної психології реабілітаційної діяльності. Структура, основні напрями і проблеми сучасної психології реабілітаційної діяльності. Основні принципи та завдання реабілітації. Етапи та завдання медично-психологічної реабілітації. Методи психологічної реабілітації. Критерії ефективності психологічної реабілітації.

Тема 2. Психологічна реабілітація соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями.

Особливості реабілітації хворих на соматичні та психічні захворювання. Психологічна реабілітація осіб, що мають особливі потреби та вади розвитку. Основні методи психологічної реабілітації осіб з вадами слуху, зору, руху, мовлення, тощо. Реабілітація родин з дитиною, яка має особливі потреби. Програма раннього втручання.

Тема 3. Психологічна реабілітація постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій.

Стрес і травматичний стрес. Класифікація травматичних подій. Епідеміологія травми. Посттравматичні стресові розлади: критерії діагностики, симптоматика, епідеміологія. Чинники, що збільшують ймовірність розвитку посттравматичних стресових розладів. Неврологія травми. Психологія горя. Особливості надання психологічної допомоги на різних етапах дії екстремальних чинників. Дебрифінг як найбільш ефективний метод психологічної допомоги жертвам надзвичайних подій. Психологічна реабілітація жертв стрес факторів воєнного генезу. Психологічна допомога військовослужбовцям та співробітникам спецпідрозділів підвищеного ризику. Особливості надання психологічної допомоги особам, що постраждали в наслідок дії екстремальних чинників природного генезу (повені, землетруси і таке інше). Допомога постраждалим в екстремальній ситуації в гострий період. Допомога постраждалим в екстремальній ситуації період стабілізації обстановки. Допомога постраждалим в екстремальній ситуації в період віддалених наслідків. Інформаційні методи надання психологічної допомоги постраждалим в екстремальній ситуації. Методики зняття мускульної напруги у постраждалих в екстремальній ситуації. Методика звільнення від стресу ТРЕ. Поведінкові та когнітивні методи допомоги постраждалим в екстремальній ситуації.

Тема 4. Основні методи психореабілітації постраждалих від дії чинників соціального стресу.

Поняття про полімодальну життєву кризу. Організація і надання особам з проявами соціальних стресових розладів психологічної допомоги. Форми жорстокого ставлення до дітей. Психологічні наслідки фізичного насильства в сім'ї. Надання психологічної допомоги дітям, жертвам насильства в сім'ї. Надання психологічної допомоги жертвам сексуального насильства. Особливості психологічної реабілітації вимушених мігрантів. Психологічна реабілітація осіб з адиктивною поведінкою. Психологічна реабілітація у період пандемії: практичний аспект.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва змістового модулю, номер та найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 7							
Тема № 1: Загальне поняття про реабілітацію.	6	2	-	2	-	4	екзамен
Тема № 2: Психологічна реабілітація соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями.	10	2	-	2	-	6	
Тема № 3: Психологічна реабілітація постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій.	60	20	-	16	-	30	
Тема № 4: Основні методи психореабілітації постраждалих від дії чинників соціального стресу.	44	8	-	12	-	16	
Всього за семестр № 7:	120	32		32		56	

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва змістового модулю, номер та найменування теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 7							
Тема № 1: Загальне поняття про реабілітацію.	6	2	-	2	-	4	екзамен
Тема № 2: Психологічна реабілітація соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями.	10	2	-	2	-	16	
Тема № 3: Психологічна реабілітація постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій.	60	8	-	8	-	48	
Тема № 4: Основні методи психореабілітації постраждалих від дії чинників соціального стресу.	44	4	-	4	-	20	
Всього за семестр № 7:	120	16		16		88	

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
	Тема № 1: Загальне поняття про реабілітацію.	
	Підготувати та надати відповіді на такі запитання: 1. Предмет і завдання сучасної психології реабілітаційної діяльності. 2. Основні принципи та завдання реабілітації. 3. Структура сучасної реабілітаційної діяльності.	1, 6, 8, 11, 13, 16, 21
	Тема № 2: Психологічна реабілітація соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями.	
	1. Підготувати та надати відповіді на такі запитання: 1) Основні принципи реабілітації хворих хронічними соматичними захворюваннями. Патологічні реакції особистості на хворобу. 2) Етапи та завдання медично-психологічної реабілітації.	13, 14, 15, 17.

	2. Підготувати програму реабілітації особи, яка має хронічне соматичне, психічне або неврологічне захворювання.	
	Тема № 3: Психологічна реабілітація постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій.	
	<p>1. Підготувати та надати відповіді на такі запитання:</p> <p>1) Стрес і травматичний стрес. Класифікація травматичних подій.</p> <p>2) Посттравматичні стресові розлади: критерії діагностики, симптоматика, епідеміологія.</p> <p>3) Поняття про психічну травму.</p> <p>4) Методи психодіагностики посттравматичних стресових станів.</p> <p>5) Чинники, що збільшують ймовірність розвитку посттравматичних стресових розладів.</p> <p>6) Екстрена психологічна допомога в екстремальних ситуаціях.</p> <p>7) Допомога постраждалим в екстремальній ситуації в гострий період та в період віддалених наслідків.</p> <p>2. Підготовка програми реабілітації особи, яка пережила вплив екстремального (захват терористів, війна, соціальні негаразди, зґвалтування, повені, землетруси, тощо) стресу</p>	2, 3, 9, 10, 11, 12 17.
	Тема № 4: Основні методи психореабілітації постраждалих від дії чинників соціального стресу.	
	<p>1. Підготувати та надати відповіді на такі запитання:</p> <p>1) Поняття про полімодальну життєву кризу.</p> <p>2) Організація і надання особам з проявами соціальних стресових розладів психологічної допомоги.</p> <p>3) Психологічні наслідки фізичного насильства в сім'ї.</p> <p>4) Надання психологічної допомоги дітям, жертвам насильства в сім'ї.</p> <p>5) Надання психологічної допомоги жертвам сексуального насильства.</p> <p>6) Особливості психологічної реабілітації вимушених мігрантів.</p> <p>7) Психологічна реабілітація осіб з адиктивною поведінкою.</p> <p>8) Психологічна реабілітація у період пандемії:</p>	4, 5, 6, 7, 11, 14, 15, 18, 19.

			практичний аспект. 2. Підготовка програми реабілітації особи, яка пережила вплив соціального стресу (безробіття, хронічний стрес на роботі, культурний стрес, емоційне вигорання, тощо)	
--	--	--	--	--

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Особливості психореабілітації психічно хворих осіб.
2. Психореабілітація осіб з соматичними захворюваннями.
3. Психологічна адаптація вимушених мігрантів.
4. Основні напрямки психологічної допомоги постраждалим від екстремальних ситуацій.
5. Основи реабілітації жертв сексуального насильства.
6. Реабілітація осіб за залежністю від алкоголю.
7. Психореабілітація наркозалежних осіб.
8. Ігрова залежність і засоби боротьби з нею.

5.1.2. Теми курсових робіт немає

5.1.3. Теми наукових робіт немає

6. Методи навчання

Навчання з дисципліни проходить у формі: лекцій, практичних занять, а також самостійної та індивідуальної роботи.

- конспектування лекцій та самостійне опрацювання лекційного матеріалу за власним конспектом лекцій;
- підготовка до практичних занять;
- вирішення творчих практичних завдань;
- метод аналізу кейсів;
- інтерактивний метод роботи в малих групах.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

Питання для підсумкового контролю (екзамен)

1. Предмет і завдання сучасної психології реабілітаційної діяльності.
2. Основні принципи та завдання реабілітації.
3. Структура сучасної реабілітаційної діяльності.
4. Основні принципи реабілітації хворих хронічними соматичними

- захворюваннями. Патологічні реакції особистості на хворобу.
5. Етапи та завдання медично-психологічної реабілітації.
 6. Методи психологічної реабілітації.
 7. Критерії ефективності психологічної реабілітації.
 8. Поняття про психічну травму.
 9. Гострий стресовий розлад.
 10. Посттравматичний стресовий розлад.
 11. Методи психодіагностики посттравматичних стресових станів.
 12. Дебрифінг як метод корекції посттравматичних стресових порушень.
 13. Методи психодіагностики посттравматичних стресових станів.
 14. Посттравматичні стресові розлади: критерії діагностики, симптоматика, епідеміологія.
 15. Чинники, що збільшують ймовірність розвитку посттравматичних стресових розладів.
 16. Категорії осіб, які потребують психологічної реабілітації.
 17. Загальна характеристика аддиктивної поведінки: фактори та етапи розвитку.
 18. Культурний стрес мігрантів як приклад розладу адаптації: прояви, фактори, профілактика.
 19. Екстрена психологічна допомога в екстремальних ситуаціях.
 20. Допомога постраждалим в екстремальній ситуації в гострий період.
 21. Допомога постраждалим в екстремальній ситуації в період стабілізації обстановки.
 22. Допомога постраждалим в екстремальній ситуації в період віддалених наслідків.
 23. Психологічна допомога при ПТСР.
 24. Психологічна адаптація вимушених мігрантів.
 25. Основи реабілітації жертв сексуального насильства.
 26. Основи реабілітації жертв релігійних сект.
 27. Психологічна реабілітація осіб з адиктивною поведінкою.
 28. Реабілітація осіб за залежністю від алкоголю.
 29. Психореабілітація наркозалежних осіб.
 30. Ігрова залежність і засоби боротьби з нею.
 31. Інформаційні методи надання психологічної допомоги постраждалим в екстремальній ситуації.
 32. Методики зняття мускульної напруги у постраждалих в екстремальній ситуації.
 33. Trauma Releasing Exercises (TRE) як засіб психореабілітації.
 34. Поведінкові та когнітивні методи допомоги постраждалим в екстремальній ситуації.
 35. Метод десенсибілізації й переробки рухами очей (EMDR).
 36. Візуально-кінестетична дисоціація (ВКД).

37. Атр-терапевтичні методи психореабілітації.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю:

- поточний контроль - 50 балів
- підсумковий контроль 50 балів.

Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та результатів самостійної роботи здобувача.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни за семестр, визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені).

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням (курсова робота, контрольна робота тощо), які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни. (Посилання на Положення про порядок визнання в Харківському національному університеті внутрішніх справ **результатів** навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті

http://univd.edu.ua/files/generaldocs/non_formal_education.pdf)

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських та практичних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи;
- оцінка роботи в малих групах.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни, рівень самостійної підготовки до занять.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час практичних занять;
- якості виконання самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи

академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (практичні) самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів, виконання практичних завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. ***Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.*** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

*Підсумкові бали
навчальної
дисципліни*

*Загальна кількість балів
(перед підсумковим
контролем)*

*Кількість балів за
підсумковим контролем*

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамену) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне

складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Умови визначення навчального рейтингу здобувача, а також вимоги і критерії оцінювання деталізовані нижче.

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ			
Вид роботи	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Робота на лекційному занятті	16	1	16
Робота на практичному занятті	16	2	32
Проміжне тестування	2	1	2
Екзаменаційне тестування	1	50	50
Всього			100
ВИМОГИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ			
Вид роботи	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання	
Робота на лекційному занятті	1	Всі лекції з даного курсу мають інтерактивний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені в обговорення питань лекції.	
	0,5	Даний бал отримують здобувачі, які не беруть участі у обговоренні, втім демонструють уважність і не відволікаються від ходу лекції на сторонні справи	
	0	Здобувач не приймає участі в лекційному занятті, порушує дисципліну, не слухає викладача, постійно відволікається	
	2	Здобувач бере участь в опрацюванні питань (доповнення, відповідь на питання викладача, робота над проблемними ситуаціями, кейсами, розробка програми), виступає із змістовною доповіддю на питання за планом, проявляє ґрунтовну підготовку, висловлює власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріплює її аргументацією, правильно відповідає на уточнюючі питання	

Робота на практичному занятті	1	Здобувач бере участь в опрацюванні питань (доповнення, відповідь на питання викладача, робота над проблемними ситуаціями), за умови, що відповідь буде правильною і змістовною
	0,5	Здобувач присутній на практичному занятті, уважно слухає інших і іноді доповнює відповіді на питання заняття та обговорення проблемних ситуацій
	0	Здобувач не приймає участі в занятті, порушує дисципліну, не слухає інших, постійно відволікається
Проміжне тестування	1	<i>Проміжне тестування включає в себе питання, раніше обговоренні на лекційних та практичних заняттях і складається з 10 тестових питань з варіантами відповідей.</i> Отримує здобувач який правильно відповів на 10-9 питань тесту.
	0,5	Отримує здобувач який правильно відповів на 8-7 питань тесту.
	0,25	Отримує здобувач який правильно відповів на 6-5 питань тесту.
	0	Отримує здобувач у якого менше 5 правильних відповідей тесту
Підсумковий контроль	1-50	<i>Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у вигляді усних відповідей на білети, що включають три питання.</i> <i>У разі дистанційного навчання підсумковий контроль проводиться у вигляді тестів (50 питань) кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.</i>
	50-41	Відповіді на усі питання білету відтворюються в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач показує при цьому глибоке оволодіння матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.
	40-31	При відповіді на питання екзаменаційного білету відтворюється значна частина питань. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень, певною мірою може аналізувати, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події. Але у відповідях допущені несуттєві помилки, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене власне

		ставлення до фактів.
	30-21	В відповіді відтворюються основні моменти питань без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але відповідь неповна, припускаються помилки, припущені неточності.
	20-1	Оцінюється відповідь, що містить рівень елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів питань. Здобувач виявив неспроможність в повному обсязі висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях припущені суттєві помилки.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками.
80-84			
75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
65-69			

60-64		Е	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, потрібні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєний, потрібні практичні навички роботи несформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Балашова С.П., Васильєв С.П., Дубровинський Г.Р., Кирик В.Л. Практикум із військової психології: навч. посібник. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: ВПЦ "Київ. ун-т", 2015. 271 с.
2. Бойко Г. М. Реабілітаційна психологія : посібник [для студ. вищ. навч. закл.] Полтава : АСМІ, 2010. 240 с.
3. Військова психологічна підготовка та реабілітація/від. військ.-соц. роботи соц.-психол. упр. Голов. упр. по роботі з особовим складом Збройних Сил України. Київ: Вид. Філюк, 2015. 495 с.
4. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с.
5. Гридковець Л. М. Реабілітаційна психологія. Київ : КІБіТ, 2015. 42 с
6. Допомога дітям, постраждалим внаслідок воєнного конфлікту: довідник вихователя дошкільного навчального закладу / Н. В. Пророк, С. А. Гончаренко та ін.; за ред. Н. В. Пророк. Слов'янськ : ПП «Канцлер», 2015. 84 с
7. Каліна Н.Ф. Психотерапія: підручник. Київ : Академвидав, 2010. 288 с.
8. Карачевський А. Б. Подолати алкогольну залежність. Львів : Свічадо, 2016. 124 с.
9. Кризова психологія: навчальний посібник / за заг. ред. проф. О. В. Тімченка. Харків : НУЦЗУ, 2010. 401 с.

10. Основи психотерапії: навч. посібник / за ред. К.В. Седих. Київ: Академвидав, 2016. 191 с.
11. Приходько І.І., Ліпатов І.І., Л.Ф. Шестопалова Л.Ф. Прикладна психологія службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. Харків: Акад. ВВ МВС України, 2012. 336 с.
12. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко, Л. Г. Царенко; за ред. З. Г. Кісарчук. Київ : ТОВ “Видавництво “Логос”. 207 с.
13. Система органів та установ, які надають соціальні послуги жертвам насильства в сім’ї в Україні / упоряд.: І. Буяльська. Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. 16 с.
14. Хомич Т. М. Фізичне насильство як одна із форм вчинення насильства в сім’ї. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2010. № 2. С. 12-14.
15. Шевченко Л.О., Чепіга Л.П. Практична психологія: навч. посібник. Харків: Константа, 2018. 191 с.

Допоміжна:

- 16.Бріер Д., Скот К. Основи травмофокусованої психотерапії. Львів : Свічадо, 2015. 448 с.
- 17.Горбунова В. В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО : посібник для ведучих груп. Львів : Інститут психічного здоров’я Українського католицького університету, 2016. 96 с.
- 18.Горностай П. П. Колективна травма та групова ідентичність. *Психологічні перспективи. Спеціальний випуск: Актуальні проблеми психології малих, середніх та великих груп*. Т. 2. Проблема цілісності суспільства, групи та особистості. Київ, 2012. С. 89–95
- 19.Діагностика, терапія та профілактика медико-психологічних наслідків бойових дій в сучасних умовах : методичні рекомендації. Київ: ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України», 2014. 320 с.
- 20.Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник/ за ред. З. Г. Кісарчук. К.: ТОВ“Видавництво“Логос”, 2015. 207 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- 21.Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» ://база даних «Законодавство України» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
- 22.Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
- 23.Пошукова система Springer <https://link.springer.com/>

24. Пошукова система Scirus <https://www.elsevier.com/>
25. Пошукова система Google books <https://books.google.com/>
26. Пошукова система WorldWideScience.org <https://worldwidescience.org/>
27. Пошукова система DOAJ <https://www.doaj.org/>
28. Пошукова система DOAB <https://www.doabooks.org/>
29. Пошукова система SpringerOpen <https://www.springeropen.com/>
30. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>
31. Електронна бібліотека Наукова періодика України <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>